

“MEB 2013 OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI”NIN MÜZİKAL BECERİLERİN GELİŞİMİ YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ”

Adalet KANDIR⁽¹⁾, Didem TÜRKÖĞLU⁽²⁾

¹Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi AD

²Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi AD

ÖZET

AMAÇ: Doğuştan müziği anlama ve müzik yaratımı için etkin bir potansiyele sahip olan okul öncesi dönem çocuklarının doğru seslerle şarkı söyleme, dinleme, kullanılabilir bir ses aralığını geliştirebilme, melodik anlamda temel kavramları geliştirme, bedensel yaratım ve çalgı çalma gibi müzikal becerilerinin erken dönemde itibaren bütünsel olarak desteklenmesi önem taşır. Okul öncesi sınıflarında, müzikal etkinliklerin çocukların içinde bulundukları müziksel gelişim dönemlerini dikkate alarak, doğal olarak gelişmekte olan becerilerine uygun, bu becerileri geliştirecek ve çok daha ileri düzeye taşıyacak biçimde planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi gerekir. Bu nedenle bu çalışma, “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”nın çocukların müzikal becerilerinin gelişimi yönünden değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM: “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”; kazanımlar, öğrenme süreci ve değerlendirme basamakları dikkate alınarak doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Müzikal becerilerin desteklenmesi bilişsel gelişim için “müzikal biliş”, sosyal-duysal gelişim için “müziğin sosyal fonksiyonu”, motor gelişim için “müzikal hareket/bedensel yaratım”, dil gelişimi için ise “sesbilgisi ve farkındalığı” boyutları açısından ilgili alan yazınla karşılaştırması yapılmış ve sonuçlar yorumlanmıştır.

BULGULAR: Araştırma sonucunda, okul öncesi eğitim programında yer alan kazanımların müzikal becerilerden “müzikal biliş”, “müziğin sosyal fonksiyonu”, “müzikal hareket/bedensel yaratım” ve “ses bilgisi ve farkındalığı” yönünden doğrudan ilişkili kazanımlarla desteklenmediği bulunmuştur. Buna bağlı olarak müzikal becerilerin öğrenme sürecine bütün gelişim alanlarına ait ilgili kazanımlarla nasıl ilişkilendirilerek entegre edileceğine ilişkin rehberliğin yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Değerlendirme yönünden ise, programın çocukların, müzikal ilgi, bilgi, beceri ve tutumlarının değerlendirilmesi yönünden güçlendirilmesi gerekliliği bulunmuştur. **SONUÇ:** “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”nın; kazanımlar, öğrenme süreci ve değerlendirme basamakları yönünden, çocukların müzikal becerilerinin gelişimi ve desteklenmesi konusunda güçlendirilmesi gereksinimi tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, okul öncesi program, müzikal beceriler.

GİRİŞ

Çocukların yaratıcı ve sanatsal potansiyelinin gelişiminde, sanatın farklı formlarını keşfetmek önemlidir. Sanatsal süreçler çocukların duyularını kullanmasına olanak sağlamakla birlikte, çevrelerindeki dünyayı keşfetme fırsatları sunar. Bir sanat dalı olarak müzik ses, ritim, ezgi ve armoni gibi unsurlarla duygu ve düşünceleri yansıtmadır. Müzik; ses ve ritimle yapılan bir anlatım sanatı olup, çocukların kendilerini özgür bir şekilde farklı yollarla ifade etmelerine olanak sağlar. Çocukların erken yıllardan itibaren deneyimlediği müzikal beceriler; müzik dinleme, şarkı söyleme, bedensel hareket ve dans, müzikli oyun, çalgı çalma ve estetik yaratımdır (Beaty, 2014:220; Campbell ve Scott-Kasner, 2013:8; Jackman, 2011:281; Kim ve Kemple, 2011:135; Lee, 2010:1).

Müzik, eğitimde hem bir eğitim işlevi hem de bir eğitim yöntemi olarak önemli rol oynar. Müzikle erken yaşlarda tanışmak, müziksel öğrenmelerle bilişsel, dil, sosyal-duygusal ve motor becerilerin bütüncül bir şekilde desteklenmesi açısından gereklidir. Gerek erken çocukluk eğitimcileri gerekse müzik eğitimcileri, okul öncesi yılların beynin müzik merkezinin gelişimi ile çocukların doğal müzikal yeteneklerini güçlendirmek için kritik bir dönem olduğu konusunda görüş birliğindedir (Isenberg ve Jalongo, 2001:159;

Etopio, 2009:1). Son yıllarda insan bilişi ve altında yatan beyin mekanizmaları hakkında yapılan çalışmalarda müzik, karmaşık beyin fonksiyonlarına dair önemli bulgular ortaya koymaktadır. Akustik analiz, işitsel bellek, işitsel sahne analizi, müziksel sözdizimi ve anlam çözümü aşamalarını içeren müziksel algı süreci, kompleks bir beyin etkinliği olarak nöroloji biliminin de ilgi alanına girmiştir (Koelsch ve Siebel, 2005:1). Erken yıllarda sağlanan müziksel uyarımlar, beyindeki nöronların ve beynin farklı bölgeleri arasındaki etkileşimi sağlayan nöron ağlarının gelişimine katkıda bulunmaktadır (Isenberg ve Jalongo, 2001:159; Özmenteş, 2006; Wan ve Schlaug, 2010:566). Yapılan çalışmalarda erken yaşlarda alınmaya başlayan müzik eğitiminin bilişsel süreçlerin gelişimi, dinleme, fonolojik farkındalık gibi erken okuryazarlık becerileri ile karmaşık matematiksel ve bilimsel becerilerin gelişiminde etkili olan nöral bağlantıları da güçlendirdiği ve bütünsel gelişimi desteklediği saptanmıştır (Anvari, Trainor, Woodside ve Levy, 2002; Kaviani, Mirbaha, Pournaseh ve Sagan, 2014; McDonel, 2013; Moreno ve diğerleri, 2009; Tai, 2010).

Çocuğun müzikal gelişiminde zihinsel beceriler, motor beceriler, şarkı söyleme becerisi ve müzikal kavramları algılayabilmesi etkilidir (Pratt, 1997/2007:2). McDonald ve Ramsey (1979) (akt. Pratt, 1997/2007:3), erken yıllarda müzikal becerilerin gelişiminin desteklenmesi açısından; doğru seslerle şarkı söyleme, kullanılabilir bir ses aralığını geliştirebilme ve melodik anlamda temel kavramları geliştirmenin önem taşıdığını belirtmiştir. Pek çok araştırma, çocukların doğuştan müziği anlama ve müzik yaratımı için etkin bir potansiyele sahip olduğunu vurgulamaktadır. Ancak çocukların müzikal becerilerini geliştirmek ve sürdürmek büyük oranda doğuştan getirdikleri bu potansiyel ile çevresel etkiler arasındaki etkileşime bağlıdır (Campbell ve Scott-Kasner, 2013:7; Gordon, 1989:1). Bu nedenle çocukların müziği kendiliğinden deneyerek, zevk alacakları günlük müzikal fırsatlarla keşfetmeleri önemlidir. Günlük etkinliklerinde akranları ve yetişkinlerle müzikal ortamlarda çeşitli etkileşimlere giren çocuklar evde, oyun alanlarında, okul öncesi sınıflarında veya diğer sosyal ortamlarda çeşitli müzikal deneyimler yaşarlar (Isenberg ve Jalongo, 2001:168; Etopio, 2009:2). Bu müzikal deneyimler okul öncesi sınıflarda sistemli ve planlı olarak gerçekleştirilir. Öğretmenlerin sınıflarında nitelikli müzikal deneyimler sağlamaları, müziği farklı etkinlik alanları içerisine entegre ederek hem bir amaç hem de bir araç olarak nitelikli bir şekilde kullanabilmeleri, çocukların müzikal becerileri ile bütünsel gelişimlerinin desteklenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerin nitelikli kaynak ve dökümanlarla desteklenmesi, günlük planları içerisinde müzik etkinliklerini kullanma ve uygulamaya ilişkin özgüven oluşturmalarında önemli bir unsurdur (Terracciano, 2011:2).

Sonuç olarak; müzikal etkinlikler ve çalışmaların çocukların içinde buldukları müziksel gelişim dönemlerini dikkate alarak, doğal olarak gelişmekte olan becerilerine uygun, bu becerileri geliştirecek ve çok daha ileri düzeye taşıyacak biçimde (Pratt, 1997/2007:3) planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktadan hareketle bu çalışma, MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nın çocukların müzikal becerilerinin gelişimi yönünden değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma, “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”nı çocukların müzikal becerilerini destekleyiciliği açısından değerlendirdiğinden; betimsel niteliktedir. Araştırma verileri döküman analizi yoluyla elde edilmiştir. Program hazırlama basamakları dikkate alınarak “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”, çocukların müzikal becerilerini destekleyiciliği açısından; kazanımlar, öğrenme süreci ve değerlendirme basamaklarına göre incelenmiştir. Kazanımların dağılımı, gelişim alanlarına göre ayrı ayrı yorumlanmıştır. Ancak araştırmada müzikal becerilerle doğrudan ya da yakından ilişkili kazanıma rastlanmadığından, öz bakım beceri alanı kazanımları değerlendirmeye alınmamıştır.

İlgili alan yazın doğrultusunda müzikal becerilerin kapsamında ise; bilişsel gelişim için “müzikal biliş”, sosyal-duysal gelişim için “müziğin sosyal fonksiyonu”, motor gelişim için “müzikal hareket/bedensel yaratım”, dil gelişimi için ise “sesbilgisi ve farkındalığı” boyutları dikkate alınarak sonuçlar yorumlanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1 MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında Gelişim Alanlarına Göre Yer Alan Kazanımların Müzikal Beceriler Yönünden Değerlendirilmesi

- Tablo 1’de, kazanımlara ilişkin genel bir değerlendirme yapmak amacıyla “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”nda gelişim alanlarına göre yer alan kazanımların sayısal dağılımı verilmiştir.

Tablo 1. MEB 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan kazanım ve göstergelerin gelişim alanlarına göre dağılımı

Gelişim Alanları	Kazanımlar	
	n	%
Bilişsel Gelişim	21	% 33,33
Dil Gelişimi	12	% 19,05
Sosyal ve Duygusal Gelişim	17	% 26,98
Motor Gelişim	5	% 7,94
Özbakım Becerileri	8	% 12,70
Genel Toplam	63	% 100

Tablo 1’de “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”nda yer alan gelişim alanlarına ait kazanımlar incelendiğinde; bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal-duygusal gelişim, motor gelişim ve öz bakım beceri alanları olmak üzere dört gelişim alanı ve bir beceri alanında olmak üzere, toplam 63 kazanımın yer aldığı görülmektedir. Buna göre kazanımların en çok; 21 kazanım (%33,33) ile bilişsel gelişim alanına ait olduğu görülmektedir. Bilişsel gelişim alanını sırasıyla %26,98 oranla sosyal ve duygusal gelişim, %19,05 oranla dil gelişimi, %12,7 oranla öz bakım becerileri ve %7,94 oranla motor gelişimin izlediği görülmüştür.

Kazanımların, gelişim alanlarına göre dengeli bir dağılım göstermediği söylenebilir.

• *MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında* müzikal becerilerle ilişkisine göre; bilişsel gelişim için “müzikal biliş”, sosyal-duygusal gelişim için “müziğin sosyal fonksiyonu”, motor gelişim için “müzikal hareket/bedensel yaratım”, dil gelişimi için ise “sesbilgisi ve farkındalığı” boyutları yönünden değerlendirilmiştir.

✓ *Bilişsel gelişim alanında yer alan kazanımlar, “müzikal biliş” ile ilişkisine göre şu şekilde sıralanmıştır:*

K 1. Nesne/durum/olaya dikkatini verir.

K 2. Nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur.

K 3. Algıladıklarını hatırlar.

K 5. Nesne ya da varlıkları gözlemler.

K6. Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre eşleştirir.

K 7. Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre gruplar.

K 8. Nesne ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır.

K 17. Neden-sonuç ilişkisi kurar.

Programda yer alan kazanımlar incelendiğinde, müzikal becerinin bilişsel boyutunu ifade eden müzikal biliş ile ilgili olabilecek 8 kazanım görülmüştür. Kazanımlar algılama, dikkat etme, tahminde bulunma, nesne veya varlıkları karşılaştırmayı içermektedir.

Müzikal biliş; ses özelliklerini karşılaştırma, ayırt etme, çalınan bir çalgının ne olduğunu fark etme, ritmik kalıpları algılama gibi özellikleri içerir (Platel, 2002:223). Yukarıda verilen kazanımlar, doğrudan müzikal bilişi ifade etmemekle birlikte öğretmen tarafından ilişkilendirilebileceği düşünülecek şekilde seçilmiştir. Müzikal beceriler, bütünsel gelişim anlayışıyla kazandırılabilir olduğundan, bu becerilerin “müzikal biliş” ilişkin yönünü oluşturan kazanımların ilişkisel bir yaklaşımla ele alınması son derece önemlidir. Buna göre kazanımların “müzikal biliş” yönünden kullanılması öğretmenlerin inisiyatifine bırakıldığından, müzikal becerilerdeki öğretmenlerin ilgi, bilgi, algı ve farkındalıklara

ilişkin eksikliklerin uygulamaya dönük sorunlar yaratabileceği söylenebilir.

✓ *Dil gelişimi alanında yer alan kazanımlar; “Ses Bilgisi ve Farkındalığı” ile ilişkisine göre şu şekilde sıralanmıştır:*

K 1. Sesleri ayırt eder.

K 2. Sesini uygun kullanır.

K 7. Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar.

K 8. Dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.

K 9. Sesbilgisi farkındalığı gösterir.

Programda yer alan kazanımlar incelendiğinde, müzikal becerinin dil gelişimi boyutunu ifade eden “ses bilgisi ve farkındalığı” ile ilgili olabilecek 5 kazanım bulunmuştur. Kazanımlar sesleri ayırt etme, sesini uygun kullanma, dinledikleri/izlediklerinin anlamını kavrama, ifade etme ve sesbilgisel farkındalığı içermektedir.

Ses bilgisi ve farkındalığı; sesleri dinleme, ayırt etme, ses bilgisel farkındalık gösterme ve uygun bir ses aralığını geliştirme gibi özellikleri içerir. Yukarıda verilen kazanımlar doğrudan müzikal ses bilgisi ve farkındalığı ile ilişkili olmamakla birlikte, müziğin dil bilimsel bir yapıya sahip olması yönünden öğretmen tarafından ilişkilendirilebileceği düşünülerek seçilmiştir. Müzik gramer yapısına sahip dil bilimsel bir süreç olmamasına rağmen, tıpkı dil edinimi sürecinde olduğu gibi öğrenilmektedir. Müzik öğrenme sürecini dil öğrenme süreciyle açıklayan Gordon (2003:5), konuşmayı öğrenmek için çocukların öncelikle dinleme becerilerini kazandıklarını, sonrasında çevrelerinde konuşulan sesleri toplayarak bu seslere anlam yüklediklerini ifade etmektedir. Gelişimin bu birbirini tamamlayan ve izleyen süreçsel yapısı, gelişim alanlarının çok boyutlu desteklenmesini gerekli kılar. Sözel ve sözel olmayan sembol ve yapılarla müzik ve dil, paralel süreçler olmakla birlikte MEB 2013 programında dil gelişimi alanında müzikal ses bilgisi ve farkındalıkla bağlantılı kazanıma rastlanmamıştır. Bu nedenle programda, ilgili kazanımların yalnızca dil bilimsel açıdan değil, müzikal ses bilgisi ve farkındalığı açısından da ilişkilendirici açıklamalarla ya da kazanımlarla desteklenmesinin gerekli olduğu söylenebilir.

✓ *Sosyal-Duygusal gelişim alanında yer alan kazanımlar; “Müziğin Sosyal Fonksiyonu” ile ilişkisine göre şu şekilde sıralanmıştır:*

K 3. Kendini yaratıcı yollarla ifade eder.

K 14. Sanat eserlerinin değerini fark eder.

Programda yer alan kazanımlar incelendiğinde, müzikal becerilerin sosyal-duygusal gelişim boyutunu ifade eden “müziğin sosyal fonksiyonu” ile ilgili olabilecek 2 kazanım bulunmuştur. Kazanımlar kendini yaratıcı yollarla ifade etme ve sanat eserlerinin değerini fark etmeyi içermektedir.

Müzik yapma sürecinin sosyal fonksiyonu; müzikal işbirliği, iletişim, müzikal içerikli akran etkileşimi, dürtü kontrolü, hazzı erteleme gibi özellikleri içerir. (Hargreaves, Marshall ve North, 2003). Tablo 4’te verilen kazanımların müziğin yalnızca yaratımsal ifade ve sanat eserlerinin değerine ilişkin farkındalık geliştirmeye yönelik olduğundan, müziğin sosyal fonksiyonunun yeterince desteklenmediği söylenebilir. Ancak müzik yoluyla, akranları ve yetişkinlerle etkileşime giren çocuklar, duygu ve düşüncelerini müzikal formlarla ifade etme olanağı bulur. Müzikal etkinlikler yoluyla geçirilen sosyal etkileşimlerle, çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri desteklenir, duygu ve düşüncelerini müzikal formlarla özgün bir şekilde ifade etme becerileri gelişir (Campbell ve Scott-Kasner, 2013:22-23). Godeli, Santana, Souza ve Marquetti (1996), okul öncesi çocukları günlük etkinlikleri sırasında gözlemledikleri çalışmalarında, müzikal aktiviteler yoluyla yapılan etkinliklerde birbirleriyle sosyal etkileşimlerinin arttığı gözlenmiştir. Hargreaves, Marshall ve North (2003:160) ise, müzikal etkinliklerin temelde toplumsal bir yapı taşı olarak insanlar için yapıldığı felsefesinden hareketle; kişilerarası beceriler, takım çalışması ve işbirliğini teşvik etmede önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Bu nedenle müziğin sosyal temelleri göz önünde bulundurulduğunda, MEB Okul Öncesi Eğitim Programı’nın sosyal ve duygusal kazanımlarının müzikal becerilerin bu yönünü destekleyici kazanımlarla güçlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

✓ *Motor gelişim alanında yer alan kazanımlar; “Müzikal Hareket/Bedensel Yaratım” ile ilişkisine göre şu şekilde sıralanmıştır:*

K 1. Yer değiştirme hareketleri yapar.

K 2. Denge hareketleri yapar.

K 5. Müzik ve ritim eşliğinde hareket eder.

Programda yer alan kazanımlar incelendiğinde, müzikal becerinin motor gelişim boyutunu ifade eden “müzikal hareket/bedensel yaratım” ile ilişkili olabilecek 3 kazanım bulunmuştur. Kazanımlar, yer değiştirme hareketleri, denge hareketleri, müzik ve ritim eşliğinde bedensel hareketleri içermektedir.

Müzikal hareket/bedensel yaratım; duygu ve düşüncelerin estetik ve özgün bedensel yaratımlarla, bilişsel süreç becerilerinin motor koordinasyonla desteklendiği özellikleri içerir. Yukarıda verilen kazanımların ise, “müzikal hareket/bedensel yaratım” boyutunun büyük oranda kaba motor beceri gelişimini desteklediği söylenebilir.

Yapılan araştırmalar düşünme ve öğrenmenin yalnızca beyinde gerçekleşmediğini ortaya koymaktadır. Tam tersine motor hareketler, entellektüel gelişim sürecinde önemli bir rol oynamakta, öğrenme sürecinde nörolojik gelişimi uyararak, bilişsel fonksiyonları geliştirmektedir (Hannaford, 2005:15). Gordon yaptığı deneysel çalışmalarda okul öncesi çocukların ritim, melodi gibi müziğin çeşitli elementlerini hareketlerle yapılandırdıklarını belirtmektedir. Çocuklar hareketler yoluyla hızlı, yavaş, yüksek perde, alçak perde gibi müzikal kavramlara dair bir anlayış kazanmakta, gelişimsel özellikleri gereği bu kavramları sözel açıklamalarla değil doğrudan aktif girişimlerle yapılandırmaktadır (Terraciano, 2011:26-27). Nörobilim alanında son bulgular öğrenme için; dokunma, hareket ve jestlerin oldukça önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Auster ve Wylie,

2006:335; Schiller, 2010:27-28). Bu bağlamda programın motor gelişim alanının “müzikal hareket/bedensel yaratım” boyutu açısından MEB Okul Öncesi Eğitim Programı’nın motor gelişim kazanımlarının müzikal becerilerin bu yönünü destekleyici ince ve kaba motor kazanımları ile zenginleştirilmesi gerektiği söylenebilir.

3.2 MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında Müzikal Becerilerin Öğrenme Süreci Açısından Değerlendirilmesi

Öğrenme süreci, eğitim-öğretim faaliyetlerinin belirlenen kazanımlar doğrultusunda nasıl yapıldığını ortaya koyan program ögesidir. “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”nda müzikal beceriler öğrenme süreci açısından değerlendirildiğinde, günlük eğitim akışı içerisinde öğrenme merkezlerinde oyun zamanı ve etkinlik zamanında; “müzik merkezi” ve “müzik etkinliği” olarak yer alır. Ayrıca müzik etkinliklerinin programın diğer etkinlikleri ile de bütünleştirilmesiyle de öğrenme süreçleri planlanabilir.

Müzik merkezinin amacı ve önemi programda şu şekilde belirtilmiştir:

“Çocukların müzik ile ilgili bilgi ve becerilerini destekleyerek deneyim kazanmalarını sağlayan etkinliklerin yapıldığı bir öğrenme merkezidir. Okul öncesi eğitim kurumunda müzik merkezinin olması, çocukların hem erken dönemde müzik eğitimiyle ilgili bireysel bilgi ve becerilerinin oluşmasını ve gelişmesini sağlayacak hem de genel müzik kültürünün oluşmasına katkıda bulunacaktır.” (MEB, 2013:40).

Çocukların, programda oyun zamanında müzikal becerilerinin desteklenmesinde, bireysel ve aktif keşiflerine olanak tanıyan müzik merkezini etkin olarak kullanmaları son derece önemlidir. Ancak bu merkezin nitelikli kullanımı merkezde bulunan materyallerin; müzikal becerileri destekleyen kazanımlarla ilişkilendirilmesine, öğrenme sürecine uygun olarak güncellenmesine ve düzenlenmesine bağlıdır. Bu bağlamda “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”nda, öğretmenlerin bu düzenlemeleri güncel olarak yapması konusunda açıklamalar yer almaktadır. Programda öğrenme merkezlerinin düzenlenmesi öğretmen esnekliğine bırakılmakla birlikte, temel unsurları çok iyi vurgulayacak nitelikte çerçeve çizilmemiş olması, uygulama boyutunda müzikal becerilerin çok boyutlu desteklenmesi konusunda sıkıntılar ve aksaklıklara neden olabilmektedir.

Erken yıllarda müzikal becerileri kazanmaya başlayan çocukların müzikal gelişiminin desteklenmesi, zengin müzikal ortamların düzenlenerek öğrenme süreçlerinin sistematik bir şekilde planlanmasıyla mümkün olmaktadır. Amerika’da çocukların müzikal gereksinimlerine yönelik standartlar belirleyen Müzik Eğitimi Ulusal Birliği (National Association for Music Education, 1994), eğitim kurumlarının bu gereksinimler ve standartlar doğrultusunda programlarını düzenlemelerini gerekli görmektedir. Buna göre; birbirinden farklı ön deneyim ve müzik potansiyeli ile kurumlara gelen çocuklara, zengin öğrenme ortamları sunulmalı; çocukların bireysel farklılıklarına dayalı ilgi ve yeteneklerini zengin müzikal ortamlarda ortaya çıkarmaları sağlanmalıdır. Bu ortamlarda etkili yetişkin rehberliğini savunan Müzik Eğitimi Ulusal Birliği (National Association for Music Education), müzikal fikirler yoluyla çocukların eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesini savunmaktadır.

Programda müzik etkinlikleri çocukların bütünsel gelişimini destekleyen; ses, müzik dinleme ve ayırt etme çalışmaları, ritim çalışmaları, nefes ve ses çalışmaları, şarkı söyleme, çalgı çalma, yaratıcı hareket ve dans, müzik eşliğinde hareket, müzikli öykü oluşturma gibi etkinliklerden oluşmaktadır (MEB, 2013:48). Programda bununla birlikte, etkinlik çeşitlerinin günlük eğitim akışı içerisinde; *bireysel, küçük grup ve büyük grup etkinliği* olarak yapılabileceği; bütünleştirilmiş birden fazla etkinliğin birlikte kullanılması veya etkinliklerin tek tek uygulanması şeklinde yapılabileceği belirtilmiştir (MEB, 2013:42). Alan yazına göre; işlevsel bir programın en önemli niteliği bireysel, küçük grup ve büyük grup etkinliklerine dengeli olarak yer vermesidir. Bu nedenle çocukların hem bireysel hem de grupla müzikal deneyimler geçirmesi sağlanmalıdır. Bununla birlikte müzik etkinlikleri, ayrı bir etkinlik alanı olarak veya nörofizyolojik bulgular doğrultusunda farklı etkinlik alanları ile bütünleştirilerek etkin bir öğrenme ortamında planlanmalıdır. Müzikal açıdan uyarıcı bir ortam yaratarak, çocukların müzik materyalleri ile etkileşime girmelerini sağlamak, açık uçlu sorularla düşüncelerini ve keşfetmelerini destekler (Isenberg ve Jalongo, 2001:174; Jackman, 2011:291; National Association for Music Education, 1994). Bu nedenle “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”nda öğrenme sürecinin; “müzikal biliş”, “müziğin sosyal fonksiyonu”, “müzikal hareket/bedensel yaratım” ve “sesbilgisi ve farkındalığı”na dayalı müzikal beceriler yönünden kazanımlara bağlı olarak zenginleştirilmesi, müzikal becerileri bütüncül gelişim anlayışıyla destekleyeceğinden son derece önemlidir. Buna göre, öğrenme süreçleri kazanımlara dayalı olarak planlandığından müzikal becerilere ilişkin kazanımların gelişim alanlarına göre programa entegre edilmesinin çok önemli bir gereklilik olduğu söylenebilir. “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”nda, öğrenme sürecini de etkileyen kazanımlara yönelik yapılması önerilen bu düzenlemelerin, öğretmenlere kaliteli bir şekilde müzik etkinliklerini planlama ve uygulama konusunda yetkin bir rehberlik sağlayacağı düşünülmektedir.

3.3. MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında Müzikal Becerilerin Değerlendirilmesi

Eğitim programlarının gerek süreç içerisinde gerekse süreç sonundaki etkisinin belirlenmesi, değerlendirme ögesinin ne derece etkili bir şekilde kullanıldığına bağlıdır. Nitekim öğrenme çıktılarının belirlenen hedefleri ne derece karşıladığı, eksik kalan yönlerin tespiti ve müdahalesi değerlendirmeye mümkün olmaktadır.

“MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”nın değerlendirme ögesi incelendiğinde, çok yönlü değerlendirmenin önemli bir unsur olduğu; çocukların, programın ve öğretmenin kendini değerlendirmesinin gerekli olduğu vurgusu bulunmaktadır. Çocukların gelişimlerinin değerlendirilmesi sürecinde; gelişim gözlem formları, anekdot kayıtlar, her dönem sonunda doldurulması planlanan gelişim raporları ile çocukların süreçsel gelişimlerine izlemek amacıyla portfolyolar oluşturulması gerektiği yer almaktadır. Programın değerlendirilmesinde ise, hem etkinlik sonunda hem de günlük eğitim süreci sonunda değerlendirme yapılması ile öğretmenlerin tüm unsurlarla birlikte kendilerini değerlendirmeleri gerektiği belirtilmektedir. (MEB, 2013:54-55). Ancak programda gerek gelişim değerlendirme formlarında, gerekse programın değerlendirilmesine yönelik açıklamalarda müzikal bilgi, beceri ve tutumlar yönünden spesifik gelişimsel özelliklerine yapılan vurgu yeterli bulunmamıştır. Nitekim yapılan araştırmalar; öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının özellikle müzik etkinliklerini

planlama, uygulama ve değerlendirme boyutlarında sıkıntı yaşadıklarını (Köksoy ve Taş, 2005; Russell-Bowie, 2009; Salı, Akkol ve Oğuz, 2013; Stunell, 2010), “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”nın öğretmenlere müzik etkinlikleri ve bu etkinliklerin değerlendirilmesi açısından sınırlı olanaklar sunduğunu, bu durumun ise uygulamaya yönelik sorunlar oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Okul öncesi çocukların müzikal becerilerinin değerlendirilmesi, gelişimsel özellikleri gereği zorluklar içerir. Müzik eğitimi araştırmalarının önemli bir kısmı çocukların müzik hakkında sözel olarak ifade edebildiklerinden çok daha fazlasını bildiğini ve anladığını ortaya koymaktadır. Müzikal becerilerin değerlendirilmesinde bir diğer önemli faktör, okul öncesi dönem çocuklarının bireysel farklılıklarının birbirinden oldukça değişkenlik göstermesidir. Tüm bu karakteristiklerden dolayı okul öncesi dönem çocuklarının müzikal bilgi, beceri ve tutumlarının değerlendirilmesinde en uygun değerlendirme yöntemleri şu şekildedir (National Association for Music Education, 1994):

- Kontrol Listeleri ve Anekdot Kayıtlar: Sözel ve sözel olmayan davranışları tanımlamak ve kaydetmek için; öğretmenler ve aileler tarafından tutulan kayıtlar.
- Sistematik Gözlem Formları: Bir olay veya davranışın zaman içerisindeki aşamalarını, gerçekleştirilme sıklıklarının sistematik olarak gözlemesi ve kayıt altına alınması amacıyla düzenlenen formlardır.
- Değerlendirme Ölçekleri: Cevapların doğruluğu, özgünlüğü veya katılım derecesi gibi niteliksel veriler toplayan sağlayıcı ölçeklerdir.

Öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğinin değerlendirilmesi, geleneksel yöntemlerde olduğu gibi yalnızca tamamlanmış ürünler veya verilen cevaplarının doğruluğu ile ölçülememektedir. Özellikle çocuklarda müzikal becerilerin değerlendirilmesi, süreçsel değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Ses kaydı, video kaydı gibi yöntemlerle çocukların müzikal davranışlarının zaman içerisindeki gelişimi izlenmelidir. Tüm bu değerlendirme yöntemleri ışığında, çocukların müzikal becerilerinin izlenmesi son derece önemlidir. Kuruma başladığı andan itibaren, her bir çocuk için oluşturulan portfolyonun; müzikal becerilerin “müzikal biliş”, “müziğin sosyal fonksiyonu”, “müzikal hareket/bedensel yaratım” ve “sesbilgisi ve farkındalığı” boyutlarına ilişkin çocuğun geçirdiği müzikal deneyim örneklerini ve ayrıntılı gelişimsel kayıtları içermesi gereklidir. Bu bağlamda “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı”nda öğretmenler için çoğunlukla genel gelişimsel özelliklerin değerlendirilmesini içeren “Gelişim Gözlem Formu” ile “Gelişim Raporları”nın düzenlenmesinde müzikal becerileri de kapsayacak unsurlara yer verilmesinin zorunlu olduğu düşünülmektedir. Zira bu şekilde müzikal becerilerin çok yönlü değerlendirilmesi öğretmenin müzik kültürü alt yapısına, müzikal ilgi, bilgi, farkındalık ve tutumuna bağlı olarak tesadüfe bırakılmış olacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada, MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı, çocukların müzikal becerilerinin gelişimi; kazanımlar, öğrenme süreci ve değerlendirme öğeleri yönünden incelenmiştir.

Araştırmanın sonucunda; programda bilişsel gelişim, dil gelişimi, motor gelişim, sosyal-duygusal gelişim ve öz bakım beceri alanları olmak üzere toplam 63 kazanımın yer aldığı görülmüştür. Ancak gelişim alanlarına göre, müzikal becerileri desteklemeye yönelik kazanımlar incelendiğinde, bilişsel gelişim için “müzikal biliş”, sosyal-duygusal gelişim için “müziğin sosyal fonksiyonu”, motor gelişim için “müzikal hareket/bedensel yaratım”, dil gelişimi için ise “sesbilgisi ve farkındalığı”na bağlı alanlarda doğrudan ilişkili yeterli sayıda kazanım bulunmadığı saptanmıştır. Buna bağlı olarak programda öğrenme sürecinin planlanması konusunda detaylı genel açıklamalar yer almakla birlikte, müzikal becerileri destekleyici düzenlemelere ilişkin belirsizlikler olduğu görülmüştür. Değerlendirme ögesi yönünden ise, programın gelişimi genel hatlarıyla değerlendirmeye ağırlık verdiği, müzikal bilgi, beceri ve tutumlarının değerlendirilmesinde sınırlı kaldığı bulunmuştur.

Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

Programa müzikal becerileri desteklemesi yönünden, bilişsel gelişim için “müzikal biliş”, sosyal-duygusal gelişim için “müziğin sosyal fonksiyonu”, motor gelişim için “müzikal hareket/bedensel yaratım”, dil gelişimi için ise “sesbilgisi ve farkındalığı”na bağlı boyutlarda doğrudan ve ya yakından ilişkili kazanımlar entegre edilerek, kazanımlar zenginleştirilebilir.

Öğretmenlerin öğrenme sürecinde müzik etkinliklerini planlama, uygulama ve değerlendirme konusunda hizmet öncesi dönemden itibaren desteklenmeleri, müzikal altyapı ve bilgi birikimi yani müzik kültürü oluşturmaları bakımından önem taşımaktadır. Sanat bilinci ve müzik kültürünün oluşabilmesi için, öğretmenlerin ilgili bilimsel literatüre ulaşma, hizmet-içi eğitim seminerlerine katılma ve bilimsel etkinlikleri izleme konularında farkındalık oluşturmaları sağlanabilir.

Müzik kültürünün oluşturulmasında yalnızca okul öncesi öğretmenlerine değil, öğretmen adaylarının eğitim programlarında yer alan dersler, sadece kuramsal bilgi yerine müzik kültürü edinmesine ve içselleştirmesine katkı sağlayacak pratik uygulanabilir deneyimler kazandıracak şekilde yürütülebilir.

Erken dönemde müzikal becerilerin gelişiminin öneminden hareketle; eğitim programını değerlendiren, bütüncül gelişim anlayışı ve multidisipliner bir yaklaşımla ele alan bilimsel araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Anvari, S. H., Trainor, L. J., Woodside, J., & Levy, B. A. (2002). Relations among musical skills, phonological processing, and early reading ability in preschool children. *Journal of experimental child psychology*, 83(2), 111-130.
- Auster, E.R. and Wylie, K.K.(2006). Creating Active Learning in the Classroom: A Systematic Approach. *Journal of Management Education*, 30(2), 333-353.
- Beaty, J.(2014). *Preschool appropriate practices: environment, curriculum, and development*. (Fourth Edition). Cengage Learning.

- Campbell, P., & Scott-Kassner, C. (2013). *Music in childhood: From preschool through the elementary grades*. Cengage Learning.
- Etopio, E. A. (2009). *Characteristics of early musical environments associated with preschool children's music skills*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). State University of New York at Buffalo.
- Godeli, M. R. C., Santana, P. R., Souza, V. H., & Marquetti, G. P. (1996). Influence of background music on preschoolers' behavior: a naturalistic approach. *Perceptual and Motor Skills*, 82(3c), 1123-1129.
- Gordon, E. E. (1989). Audiation, music learning theory, music aptitude, and creativity. In *Suncoast Music Education Forum on Creativity*, 75, p. 81.
- Gordon, E. (2003). *A music learning theory for newborn and young children*. Gia Publications.
- Hannaford, C. (2005). *Smart moves: why learning is not all in your head*. (Second edition). Great River Books.
- Hargreaves, D. J., Marshall, N. A., & North, A. C. (2003). Music education in the twenty-first century: a psychological perspective. *British Journal of Music Education*, 20(02), 147-163.
- Isenberg, J. P., & Jalongo, M. R. (2001). *Creative expression and play in early childhood*. (3rd Edition). NJ: Merrill.
- Jackman, H. (2011). *Early education curriculum: A child's connection to the world*. (Fifth Edition). Wadsworth, Cengage Learning.
- Kaviani, H., Mirbaha, H., Pournaseh, M., & Sagan, O. (2014). Can music lessons increase the performance of preschool children in IQ tests?. *Cognitive processing*, 15(1), 77-84.
- Kim, H. K., & Kemple, K. M. (2011). Is music an active developmental tool or simply a supplement? Early childhood preservice teachers' beliefs about music. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 32(2), 135-147.
- Koelsch, S., & Siebel, W. A. (2005). Towards a neural basis of music perception. *Trends in cognitive sciences*, 9(12), 578-584.
- Köksoy, A.M., & Taş, A.M. (2005). Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan anaokul öğretmenlerinin okulöncesi dönemde müzik eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi (niğde ili örneği). *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 6(1), 31-40.
- Lee, J. (2010). *Usability of the Primary Measures of Music Audiation (PMMA) with 5-Year-Old Korean Children*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). The University at Buffalo.
- MEB, (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: Meb Basımevi.
- McDonel, J. S. (2013). *Exploring the relationship between music learning and mathematics learning in an interdisciplinary Pre-K curriculum*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). State University of New York at Buffalo.
- Moreno, S., Marques, C., Santos, A., Santos, M., Castro, S. L., & Besson, M. (2009). Musical training influences linguistic abilities in 8-year-old children: more evidence for brain plasticity. *Cerebral Cortex*, 19(3), 712-723.
- National Association for Music Education, (1994). The School music program: a new vision. <http://musiced.nafme.org/resources/the-school-music-program-a-new-vision/> adresinden elde edildi.

- Platel, H. (2002). Neuropsychology of musical perception: new perspective. *Brain*, 125(2), 223-224.
- Pratt, D. (2007). Çocuklarda müzikal gelişim: ses aralığı, melodi ve ritim. (Çev. Özal, K.). <http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/makale/K-Ozal.pdf> adresinden elde edildi.
- Özmenteş, G. (2006). Bilişsel müzikoloji ve erken dönem müzik eğitimi, *Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde İlköğretim Eğitimi*, İzmir.
- Russell-Bowie, D. (2009). What me? Teach music to my primary class? Challenges to teaching music in primary schools in five countries. *Music Education Research*, 11(1), 23-36.
- Salı, G., Akkol, M.L., & Oğuz, V.(2013). Okul öncesi öğretmenlerinin müzik etkinliklerinde yaşadığı sorunlar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, XV(2), 79-100.
- Schiller, P.(2010). Early Brain Development Research Review and Update. *Child Care Exchange*, November/December 2010, 26-30.
- Stunell, G. (2010). Not Musical? Identity Perceptions of Generalist Primary School Teachers in Relation to Classroom Music Teaching in England. *Action, Criticism, and Theory for Music Education*, 9(2), 79-107.
- Tai, T. C. (2010). The effect of violin, keyboard, and singing instruction on the spatial ability and music aptitude of young children. (Yayımlanmış Doktora Tezi). University of Maryland.
- Terracciano, G. (2011). *A hands-on music education in-service program for early childhood educators: A quasi-experimental study*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Barry University-Adrian Dominican School of Education.
- Wan, C. Y., & Schlaug, G. (2010). Music making as a tool for promoting brain plasticity across the life span. *The Neuroscientist*, 16(5), 566-577.